

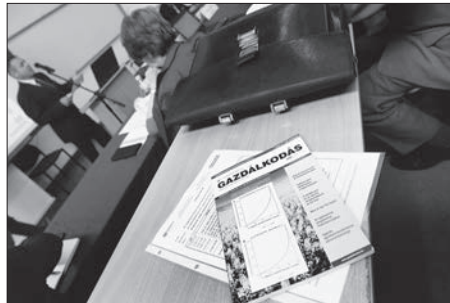
//////////////////////////////////// KRÓNKA //////////////////////////////////////

Az EU klíma- és környezetvédelmi céljaiból adódó kihívások és ezek hatásai a magyar agrárgazdaságra – Európai Zöld Megállapodás

BAUERNÉ GÁTHY ANDREA

A Gazdálkodás c. agrárökonómiai tudományos folyóirat egyik kiemelt feladata, hogy segítse a kutatók, a tágabban értelmezett tudományos közélet, az ágazati szakpolitikai döntéshozók és a gyakorlat közötti párbeszédet az élelmiszer-termék-pálya mentén. Jelenleg az egyik legfontosabb kihívás a hazai élelmiszer-gazdaság számára a környezeti fenntarthatósági kritériumoknak megfelelő üzemi és ágazati szintű versenyképesség fenntartása és az ezzel összefüggő globális kihívásoknak (pl. klímaváltozás mérséklése, ÜHG-gázok kibocsátásának csökkentése, biodiverzitás csökkenésének mérséklése, mikroműanyag-szennyezés minimalizálása, növényvédőszer- és műtrágyahasználat csökkentése, energiafelhasználás hatékonyságának emelése, a megújuló energiaforrások arányának emelése az energiamixen belül, a körforgásos gazdasági rendszerekre való áttérés stb.) való megfelelés (European Commission, 2022).

A kihívások és a problémák ismeretében a Gazdálkodás Szerkesztőbizottsága és a Gazdálkodás Baráti Köre a Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Karával közösen konferenciát szervezett Debrecenben 2022. május 13-án „Az EU klíma- és környezetvédelmi céljaiból adódó kihívások és ezek hatásai a magyar agrárgazdaságra (Európai Zöld Megállapodás)”¹ címmel az élelmiszer-

Az EU klíma- és környezetvédelmi céljaiból adódó kihívások és ezek hatásai a magyar agrárgazdaságra (Európai Zöld Megállapodás) – Gazdálkodás Konferencia, Debrecen, 2022.05.13.

Forrás: DE Sajtóiroda, 2022

gazdaságban érintett agrárközgazdászok és a termelői szféra képviselőinek részvételével. A rendezvény általános célja a problémakör szakpolitikai háttérének bemutatása, a téma tudományos igényű feltárása statisztikai adatok elemzésén és esettanulmányok bemutatásán keresztül. Az elhangzott előadások szerkesztett és lektorált változatát a Gazdálkodás c. folyóiratban kívánjuk megjelentetni, jelen esetben egy áttekintő összefoglalást szeretnénk nyújtani a konferencián elhangzottakról és a felvetésekről.

A folyóirat hagyományosan mindig más helyszínen rendez és rendezett évente egy az agrárgazdaságot érintő aktuális témában konferenciát, sajnos az elmúlt két év-

¹ "A konferencia az EFOP-3.6.3-VEKOP-16-2017-00007 „Tehetségből fiatal kutató” – a kutatói életpályát támogató tevékenységek a felsőoktatásban című pályázathoz kapcsolódott."

ben a pandémia okán erre nem kerülhetett sor. A debreceni konferenciára regisztráltak (120 fő) és a résztvevők (100 fő) magas száma is bizonyítja az ilyen szakmai események jelentőségét és szükségességét mind a gazdálkodók, mind a tudományos és intézményi háttér részéről. Kiemelten fontos a tudás- és információmegosztás az érintettek körében, s az élő párbeszéd lehetőségének megteremtése, melyre ez az esemény is teret adott.

Dr. Kapronczai István megnyitja a tudományos konferenciát

Forrás: DE Sajtóiroda, 2022

Dr. Kapronczai István, a folyóirat főszerkesztője a választott téma aktualitását indokolva megnyitójában hangsúlyozta, hogy a gazdasági, a társadalmi és a környezeti hatékonyság egyensúlyának megteremtése ma nagy kihívást jelent az agrárpolitika számára. Egyik tényező sem terjeszkedhet túl a másik rovására, mert ha nem a közös metszéspontjukban történnek a politikai döntések, az a komplex egészet érintő hatékonysági veszteséget jelent. Kiemelte, hogy a brüsszeli adminisztráció sem találja ezt az egyensúlyt. Példaként említette, hogy az Európai Zöld Megállapodás, a Termőföldtől az asztalig és a Biodiverzitás stratégiák mélyreható hatástanulmányok ismerete nélkül jelentek meg. S az azóta napvilágra került elemzések közös üzenete pedig az, hogy a tervezetek jelentős kockázatokat rejtnek magukban.

Dr. Szűcs István, a Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Karának intézetigazgatója, a konferencia moderátora kiemelte, hogy a rendezvény előkészítésénél és szervezésénél is kiemelt tekintettel voltak arra, hogy az agrárium jövőjét jelentős mértékben befolyásoló témával kapcsolatban lehetőséget adjanak mind az akadémiai szféra, a felsőoktatásban dolgozó tudósok, a közigazgatás és a professzionális gazdálkodók számára, hogy kifejezzék és ütköztessék véleményeiket. A program során az előadások között a résztvevőknek is lehetőségük volt kérdések feltételére és megjegyzések, hozzászólások megtételére, mely tovább inspirálta a közös gondolkodás lehetőségét.

Az EU klíma- és környezetvédelmi céljaiból adódó kihívások és ezek hatásai a magyar agrárgazdaságra (Európai Zöld Megállapodás) konferencia felkért előadói

Forrás: DE Sajtóiroda, 2022

A problémakör akadémiai, tudományos háttérét három előadás ismertette. Első előadóként prof. dr. Pupos Tibor, a MATE és prof. dr. Nábrádi András, a DE professzorai a fenntartható mezőgazdaság témakörének komplex elméleti háttérét vizsgálták. A nemzetközi szakirodalom áttekintése alapján megállapították, hogy a fenntartható mezőgazdaságnak nincs egységesen elfogadott definíciója, s indikátorok híján a mérése is különösen problémás, vagyis nincs kidolgozva a fenntarthatóság ökonómiaja. A továbblépéshez, a fenntarthatóság által felvetett kérdések

megválaszolásához a rendszerszemléleten, az integritáson alapuló, ugyanakkor interdiszciplináris megközelítésre van szükség. Véleményük szerint a mezőgazdasági termelés térgazdasági vetületeit is figyelembe vevő, komplex modellek kidolgozására és ezzel összhangban lévő agrárpolitikára lesz szükség az előrelépéshez (Pupos és Nábrádi, 2022).

Prof. dr. Popp József akadémikus és prof. dr. Oláh Judit, a DE professzora előadásukban a körforgásos gazdasági modell megvalósíthatóságát vizsgálták a hazai agrárgazdaságban, valamint ennek potenciális hatását elemezték a környezeti fenntarthatóságra. Hangsúlyozták, hogy a föld lakossága még mindig jelentős mértékben növekszik, s 2050-re el fogja érni a 10 milliárd főt, miközben a biokapacitás korlátozott. Az ágazat előtt álló globális kihívások közül kiemelték a jövőben várható növekvő élelmiszerigényt, mely nemcsak a népességszám növekedésére, hanem a fogyasztási minták megváltozására is visszavezethető; a fosszilis energiahordozók magas arányát (80%) a végső energiafogyasztásban; a kimerülő természeti erőforrások problematikáját; a hulladékproblémát és az erdőirtást. Véleményük szerint a következő gazdasági hullám során a körforgásos biomassa-alapú gazdaság fogja kiváltani a fosszilis eredetű erőforrásokat. A főbb iparágakban, például az energia- és közlekedési ágazatban, a vegyiparban (pl. műanyag) és az építőiparban (fa használata nem megújuló építőanyagok helyett) fosszilis eredetű szén mentesítése kell, hogy megvalósuljon „*a fosszilis szén megújuló szénrel kell helyettesíteni*”, hangzott el. Következetesként megállapították, hogy a biomassa-alapú gazdaság új és szerteágazó piacokat nyithat meg az élelmiszer- és nem élelmiszer-célú fenntartható bioalapú termékek számára, ezáltal növelve a mező- és erdőgazdaság arányát a GDP-ben új munkahelyek létrehozásával (Popp és Oláh, 2022).

Prof. Dr. Takácsné György Katalin, az Óbudai Egyetem egyetemi tanára

Forrás: saját gyűjtemény, 2022

Prof. dr. Takácsné György Katalin, az Óbudai Egyetem egyetemi tanára „A technológiai fejlődés – különös tekintettel a digitalizációra és a precíziós technológiákra” – szerepe a környezeti fenntarthatóságra címmel tartott előadást. Hangsúlyozta, hogy nem elegendő a technológiát fejleszteni, mivel az nem üzemeltethető hatékonyan a megfelelő humán erőforrás nélkül, egyre nagyobb szerepe lesz az emberi tényezőnek. A tudásban, a mentalitásban is megújulásra van szükség. Előadásában bemutatta a precíziós növénytermesztés néhány fő jellemzőjét mint innovációt, és kitért a precíziós gazdálkodás és az élelmiszer-biztonság kapcsolatára is. Sürgette a közös eszközhasználati együttműködések szervezését a szinergiák kihasználása érdekében. Véleménye szerint paradigmaváltásra van szükség, ehhez pedig társadalmi innovációk kellenek (Takácsné György, 2022).

Juhász Anikó, az Agrárminisztérium agrárgazdaságért felelős helyettes államtitkára és Papp Gergely, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara szakmai főigazgató-helyettese közös előadásában az új Közös Agrárpolitika (KAP) 2023 és 2027 közötti céljait fejtette ki, amelyek közé az éghajlatváltozással kapcsolatos fenntartható használata, illetve a biológiai sokféleség megőrzése tartozik. Hangsúly-

Juhász Anikó, az Agrárminisztérium agrár-gazdaságért felelős helyettes államtitkára

Forrás: DE Sajtóiroda, 2022

lyozták, hogy a mezőgazdaságnak hozzá kell járulnia a stratégiák megvalósulásához, majd részletezték az európai zöld megállapodás és KAP-célok kapcsolatát. Kijelentették, hogy a növényvédő szerek, a műtrágyahasználat és az ökológiai gazdálkodás terén a célértékek elérése jelenleg kérdéses. Kiemelték a Megújuló vidék, megújuló agrárium program jövőképével kapcsolatban, hogy a gazdálkodást jövedelmező és társadalmilag elismert foglalkozássá kell tenni, amely vonzó vidéki környezetben, modern technológiával minőségi élelmiszert biztosít a természeti erőforrások fenntartható használatával. Juhász Anikó szerint a felmerülő többletköltségeket nem szabad az élelmiszerlánc sérülékenyebb szereplőivel megfizettetni. Hozzátette: *„egyensúlyra van szükség a környezet- és klímavédelmi törekvések*

és a mezőgazdasági ágazat versenyképessége között” (Juhász és Papp, 2022).

A termelői szféra képviselői mind a növénytermesztés, mind az állattenyésztés tekintetében elemezték az Európai Zöld megállapodás potenciális hatásait és kihívásait. Wagenhoffer Zsombor, a Magyar Állattenyésztők Szövetségének ügyvezető igazgatója az Európai Zöld Megállapodás hatását vizsgálta az EU és Magyarország állattenyésztésére. A környezetpolitikának a metánkibocsátás csökkentésére kell fókuszálnia, mert ez 12 év alatt bomlik le a levegőben, tehát ezen a területen lehet a leggyorsabb pozitív hatást elérni. Hangsúlyozta, hogy az Európai Zöld Megállapodás célkitűzéseinek elérése messze nem az állattenyésztésen fog múlni, hiszen szerepet játszik az élelmiszer-feldolgozás és -forgalmazás is. A Bonafarm példáján keresztül bizonyította, hogy néhány év alatt is jelentősen csökkenthető az állategyedenkénti széndioxid-kibocsátás (Wagenhoffer, 2022). Szabó Levente, a KITE vezérigazgatója prezentációjában ugyanazt a kérdést vizsgálta, csak a növénytermesztésre vonatkozóan. Véleménye szerint az Európai Zöld Megállapodás célkitűzéseivel egyet lehet érteni, de ennek a mezőgazdaságra és a növénytermesztésre radikális, és összességében negatív hatása lesz. Ugyanakkor azt is kiemelte, hogy a mai kor mezőgazdasága már képes megfelelni azoknak a

Szabó Levente, a KITE vezérigazgatója és Wagenhoffer Zsombor, a Magyar Állattenyésztők Szövetségének ügyvezető igazgatója

Forrás: Saját gyűjtemény, 2022

kihívásoknak, amelyeket a zöld megállapodás felemlít, és ezekkel nem számolnak a hatástanulmányok. Gyakorlati példákat mutatott be arra vonatkozóan, hol lehet már ma is inputanyagokat megspórolni, így egyszerre megfelelve a klímaváltozás kihívásainak, közben csökkentve a költségeket is (Szabó, 2022).

A konferencia záró előadását Pókos Gergely, az OTP Bank Zöld Programok Igazgatóságának ügyvezető igazgatója tartotta. Kiemelte, hogy három olyan tényező is van, amely a bankszektor oldaláról gerjeszti a fenntarthatóság iránti igényt. Az első a bank befektetőinek, tulajdonosainak elvárása. A második a felügyeletet gyakorlók (EU, MNB) követelményei, utasításai, míg a harmadik tényező, hogy üzleti lehetőséget is rejt a zöld átmenet finanszírozása. A fenntarthatóság iránti igény a vállalati ügyfelek részéről is adott, hiszen erre kényszeríti őket a „nulla emisszió” követelménye, valamint annak kötelezettsége, hogy a jogszabályok által közvetített környezeti elvárásoknak megfeleljenek. Mindezekon keresztül a bankoknak kitüntetett szerepe van a zöld átmenet megvalósításában, az előadó hazai példákat is bemutatott a zöld hitelezés és a zöld kötvénykibocsátás tekintetében. A mezőgazdaság finanszírozása szempontjából a fenntartható szabályozás kihívásokat és lehetőségeket is rejt egyaránt. Kihívásként emelte ki, hogy az unió taxonómiarendelétéből eddig kimaradt a mezőgazdaságra vonatkozó fejezet; nem vagy nehezen mérhető a valós környezetteljesítmény; az EU-s szabályozáshoz és támogatásokhoz kapcsolódó igen komplex elvárásrendszerhez kell igazodni. Lehetőségeket a következők tekintetében lát a zöld finanszírozás esetén: szerepel az MNB vállalati tőkekezdvezmény programjában; szerepel a CBI taxonómiában, így keretrendszerrel finanszírozható; banki szempontból is ígéretes és elérhető zöld célok lehetnek például az erdőtelepítés,

Kerekasztal-beszélgetés résztvevői

Forrás: Saját gyűjtemény, 2022

a precíziós gazdálkodás és az öntözésfejlesztés. Az előadó előadása végén a gazdálkodóknak azt ajánlotta, hogy további terveik megvalósíthatósága és támogatása érdekében készíttessenek fenntarthatósági jelentéseket beruházásaikkal és gazdálkodásukkal kapcsolatban (Pókos, 2022).

Az előadásokat követően kerekasztal-beszélgetés formájában folytatódott az Európai Zöld megállapodás magyar agráriumra gyakorolt kihívásainak és kiállításainak tárgyalása.

A zöld megállapodásnak való megfelelés kérdése felmerült vállalati és üzemi szinten is, „*Vajon meg tud-e majd felelni a magyar agrárium az elvárásoknak, és milyen nehézségek adódhatnak majd ebből a helyzetből?*”. Papp Gergely, a NAK szakmai főigazgatója szerint mindenképpen meg kell felelni az elvárásoknak, s az ehhez szükséges közigazgatási változások is meg fognak jelenni. A gazdálkodói jó gyakorlatokat is ki lehet alakítani, ehhez az Agrárkamara is indít megfelelő képzéseket és a szaktanácsadók révén is segítik a gazdálkodókat. A gondot inkább az jelentő véleménye szerint, hogy még nem látható pontosan, hogy milyen céloknak kell megfelelni. A stratégiai szinten megjelenő elvárások majd jogszabályokként jelenítik meg a pontos elvárásokat. Ami nagy valószínűséggel problémát jelent

majd, hogy előreláthatóan növekedni fognak a KAP-hoz kapcsolódó adminisztratív terhek. A jelentési kötelezettség teljesítéséhez akár külön szakembereket, szaknácsadókat is szükséges lesz alkalmazni a professzionális gazdálkodóknak, a kisebb gazdálkodóknak majd a falugazdászok tudnak ebben segítséget nyújtani.

Dr. Goda Pál, az Agrárközgazdasági Intézet ügyvezető igazgatója kifejtette, hogy a gazdálkodók számára rendelkezésre áll az a technológia, amely segítheti a beszámolási kötelezettség teljesítését, azok kerülnek nehéz helyzetbe majd, akik nem rendelkeznek ezekkel az eszközökkel. Az AKI azon dolgozik, hogy ezen körnek is a segítségére legyen olyan módszertan megalkotásával, mely révén információkat nyerhetnek a kibocsátásokról, a felhasználásokról és a megfelelésről. A hagyományos adatgyűjtési módszerek mellett szükség van pótlólagos adatok begyűjtésére, mely esetben arra törekszenek hogy ezek ne eredményezzenek jelentős többlet adminisztratív terheket, de valamilyen mértékben növekedni fog ez a terhelés. Fontos kiemelni, hogy ezt nem egyedül az EU kényszeríti ki, hanem megfigyelhető egy erőteljes fogyasztói magatartásváltozás, mely esetében a fogyasztót már érdekli, hogy honnan származik, amit elfogyaszt, milyen körülmények között lett előállítva és feldolgozva, s ezáltal is erősödnek a gazdálkodókra terhelődő súlyok. Példaként említette, hogy a jövőben kivezetésre kerül a ketreces tartásmód a tojástermelés és a sertéshizlalás vonatkozásában. Az állatjóléti kérdéseket már az élelmiszerláncok is megjelenítik a beszállítóikkal szemben, ami nehéz helyzetbe hozza a gazdálkodókat.

Makai Szabolcs, a Talentis Zrt. vezérigazgatója úgy véli, hogy nem állnak még felkészülten a zöld megállapodás elvárásaira. Sokként élték meg, amikor először szembesültek azzal, hogy milyen változások következnek. Profitorientált

vállalatként a megoldásokat keresik, 7 éves időszakra készítene tervek, mivel ezek a folyamatok, például a precíziós gazdálkodás kialakítása is időigényes. Úgy látja, hogy a technológiai háttér adott, viszont a humán erőforrás mindenképpen fejlesztést igényel, mert nincs meg még az a tudás, ami a technológia üzemeltetéséhez szükséges. Felhívta a figyelmet arra is, hogy a nyugat-európai jövedelemviszonyokhoz képest például hazánkban is jóval magasabbak az élelmiszerkiadások, s emiatt a fogyasztókat is jobban terhelik az áremelkedések. Úgy látja, hogy emiatt globális szinten szinte kivitelezhetetlen lenne megfelelni az elvárásoknak.

Kovács Herman, a NAGISZ Zrt. vezérigazgatója kifejtette, hogy állattenyésztő cégcsoportjuk 2009-ben kezdett bele egy 10 éves fejlesztési tervbe, melyben rögzítették, hogy nem mennyiségi előrelépésre törekszenek, hanem minőségi és hatékonysági célokat határoztak meg. Úgy látja, hogy a jelenlegi helyzetben még többletfinanszírozást is tudnak szerezni például energiahatékonysági beruházásokra zöld finanszírozással.

A zöldfinanszírozás hozzájárulását vizsgálva megállapításra került, hogy egyre nagyobb teret nyernek a zöld finanszírozási lehetőségek. Az elmúlt 10 év előnyös együttműködést hozott mind a bankok, mind a gazdálkodók számára. Papp Gergely kiemelte, hogy a következő időszakban még több forrásra lesz szüksége a mezőgazdaságnak, az állami forrásokon túl elengedhetetlen a bankrendszer támogatása. Kovács Herman úgy véli, hogy minden forrás elkel az ágazatban, de még eddig az cégcsoportjuknál nem került be a beruházásokba a zöld finanszírozás, viszont tervezik a későbbiekben. Makai Szabolcs szerint a fejlesztéseket muszáj megcsinálni, mert csak így fokozható a hatékonyság és csökkenthető a környezetterhelés. A jelenlegi piaci környezetben a beruházások megvalósulása a központi

kérdés, amelyek finanszírozásába akár a zöld hitelek is szerepet játszhatnak.

Megállapításra került, hogy a körforrásos gazdaság kialakítása sokkal könnyebb integrációban, mint egyénileg. De vannak strukturális és vertikális problémák, amelyek megakadályozzák az együttműködést. Hazánkban a generációváltás hozhatja el annak az esélyét, hogy a mezőgazdaságban jövőképe legyen az integráció, annak ellenére, hogy minden szempontból – gazdasági, hatékonysági – egyértelműen megkönnyítené a gazdálkodók helyzetét. A zöld megállapodás elvárásainak is könnyebb lenne megfelelni az együttműködés szellemiségében (Bauerné Gáthy, 2022).

A Konferencia ünnepélyes keretein belül átadásra került a Gazdálkodás folyóirat 2021. évi Nívódíja is. Az alábbi három tanulmányt díjazták az elismeréssel:

Nívódíj-átadása

Forrás: DE Sajtóiroda

• Pupos Tibor – Bacsi Zsuzsanna – Poór Judit – Szálteleki Péter: *A hatékonyság és a termelékenység fogalmi összefüggései és mérése – mezőgazdasági alkalmazások*

Nívódíj átadása

Forrás: DE Sajtóiroda

• Feketéné Ferenczi Aliz – Szűcs István – Vida Viktória: *Családi gazdasági keretek között működő méhészeti vállalkozás üzemtani vizsgálata*

Nívódíj átadása

Forrás: DE Sajtóiroda

• Mizik Tamás: *A magyar élelmiszer-gazdaság „válságteljesítménye”*

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bauerné Gáthy A. (2022a): Kerekasztal beszélgetés, kézirat, Gazdálkodás Konferencia, Debrecen, 2022.05.13.
- Bauerné Gáthy A. (2022b): Konferencia előadók fényképei, saját gyűjtemény, Debrecen, 2022
- DE Sajtóiroda (2022): Konferencia fényképek, Debrecen, 2022
- European Commission (2022): Agriculture and Green Deal, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/agriculture-and-green-deal_en
- Juhász A. – Papp G.(2022): Az EU klíma- és környezetvédelmi céljainak való megfelelés közvetlen és közvetett hatása a hazai élelmiszergazdaság versenyképességére, Konferencia előadás, Gazdálkodás Konferencia, Debrecen, 2022.05.13.
- Pókos G. – Kemény G. (2022): A „zöld társadalmi felelősségvállalás” (GSCR) és a „zöld pénzügyek” szerepe és lehetőségei a hazai agráriumban, Gazdálkodás Konferencia, Debrecen, 2022.05.13.
- Popp J. – Oláh J. (2022): Tények, realitások és kihívások: a körforgásos gazdasági modell megvalósíthatósága a hazai agráriumban és annak potenciális hatása a környezeti fenntarthatóságra, Gazdálkodás Konferencia, Debrecen, 2022.05.13.
- Pupos T. – Nábrádi A. (2022): A fenntarthatóság értelmezése, annak komplex elméleti háttere, Konferencia előadás, Gazdálkodás Konferencia, Debrecen, 2022.05.13.
- Szabó L. (2022): Az Európai Zöld Megállapodás potenciális hatása az EU és Magyarország növénytermesztésére, Gazdálkodás Konferencia, Debrecen, 2022.05.13.
- Takácsné György K. (2022): A technológiai fejlődés – különös tekintettel a digitalizációra és a precíziós technológiákra – szerepe az agrárium környezeti fenntarthatóságában, Gazdálkodás Konferencia, Debrecen, 2022.05.13.
- Wagenhoffer Zs. (2022): Az Európai Zöld Megállapodás potenciális hatása az EU és Magyarország állattenyésztésére, Gazdálkodás Konferencia, Debrecen, 2022.05.13.